दैनिकं ई-संस्कृतवार्तापत्रम्
हिमसंस्कृतवार्ताः
हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः
himsanskritvartah
e-Sanskritnewspaper
नवा प्रेरणा नवोत्साहः
■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-3 ■ अङ्क-296
1
20.08.2024 मंगलवासरः वि.सं. २०८० भाद्रपदकृष्णप्रतिपदा भाद्रपद 5 प्रविष्टांशः
Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी विश्व संस्कृत दिवसोपक्षे जनेभ्यः शुभकामनाः प्रदत्तवान्

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी विश्व संस्कृत दिवसोपक्षे जनेभ्यः शुभकामनाः प्रदत्तवान्। असी एकस्मिन् अन्तर्जालीय पटल सन्देशे संस्कृत भाषायाः प्रचारस्य प्रचाराय निरतेभ्यः जनेभ्यः अभिनन्दनानि शुभवचांसि च प्रदत्तवान्।

जिम्वाब्वे देशस्य उपराष्ट्रपतिः नवदिल्ल्यां सम्प्राप्तः

जिम्वाब्वे देशस्य उपराष्ट्रपतिः कॉन्स्टें-टिनो गुवेया डोमिनिक न्याका-इजिनो चिवेंगा गतदिने नवदिल्ल्यां सम्प्राप्तः। असौ ऊनविंशतितमे सी आई आई इति भारत-अफ्रीकायोः व्यापार सम्मेलने अद्य भागग्रहणं करिष्यति। विदेश मंत्रालयस्य प्रवक्ता रणधीर जायसवाल, एकस्मिन् अन्तर्जालीय पटल सन्देशे प्रोक्तवान् यत् उभयोः देशयोः सहभागित्वं प्रगाढ सम्बन्धान् सबली करिष्यति।

मलेशियायाः प्रधानमंत्री अनवर बिन इब्राहिम अद्यारभ्य त्रिदिवसीया भारतयात्रायाम् अस्ति

मलेशियायाः प्रधानमंत्री अनवर बिन इब्राहिम अद्यारभ्य त्रिदिवसीया भारतयात्रायां अस्ति। प्रधानमंत्रित्वेन अनवर इब्राहिमस्य एषा प्रथमा यात्रा भविष्यति। विदेश मंत्रालयेन प्रोक्तं यत् श्री इब्राहिम महोदयः अद्य प्रधानमंत्रिणा नरेन्द्रमोदिना साकं द्विपक्षीया वार्ता करिष्यति। निज यात्रावधी सः राष्ट्रपतिना द्रौपदीमुर्मुवर्यया, विदेशमंत्रिणा एस जयशंकरेण च साकं मेलनं करिष्यति।

संस्कृतसप्ताहस्य रक्षाबन्धनपर्वणश्च शुभकामनाः

कोलकत्ताहत्यायाः विरुद्धं राजधान्यां नवदिल्ल्यां चिकित्सकैः छात्रैश्च विरोध-प्रदर्शनानि विहितानि

राजधान्यां कोलकातायां एका प्रशिक्षु चिकित्सकया सह कथित दुष्कर्म, हत्यायाः च विरुद्धं राजधान्यां नवदिल्ल्यां आवासीय चिकित्सकैः छात्रैश्च विरोध-प्रदर्शनानि विहितानि। अखिल भारतीय आयुर्विज्ञान संस्थानम्, सफदरजंग चिकित्सालयः, मौलाना आजाद चिकित्सीय महाविद्यालयः उत्तरीय रेल केन्द्रीय चिकित्सालयं समेत्य अन्य संस्थानानां चिकित्सकैः नव-दिल्लीस्थ निर्माण भवनस्य समीपे विरोध-प्रदर्शनानि विहितानि। अस्मिन् प्रकरणे एभिः चिकित्सकैः न्यायस्य याचनापि विहिता। एते चिकित्सकानां, स्वास्थ्यकर्मिणां च सुरक्षायै सुरक्षा अधिनियमस्यापि याचनां कुर्वन्ति।

चिकित्सिकायाः दुष्कर्म-हत्यायाः विषये व्यक्तिगत-हस्तक्षेपं कुर्यात् प्रधानमन्त्री-

पद्मपुरस्कार-विजेतारः चिकित्सकाः

सप्तत्यधिक पद्मपुरस्कार-विजेतारः चिकित्सकाः प्रधानमन्त्रिणं श्री नरेन्द्रमोदिनं प्रति पत्रं विलिख्य आग्रहं कृतवान्तः यत् श्री मोदी, गतसप्ताहे कोलकाता आरजी कर वैद्यकीय विद्यालये घटितायाः चिकित्सिकायाः दुष्कर्म-हत्यायाः विषये व्यक्तिगत-हस्तक्षेपं कुर्यात्। अस्मिन् पत्रे ते चिकित्सकाः महिला स्वास्थ्यकर्मिणां, महिलाचिकित्सकानां, सहकर्मिणां च रक्षणे सम्बलं दत्तवन्तः।

प्रधान-सचिवः प्रमोद कुमार मिश्रा देशे मंकी पॉक्स इत्यस्य निवारणाय स्वास्थ्योपायानां विषये समीक्षां विहितवान्

केन्द्र प्रशासनेन मंकी पॉक्स इत्यस्य रोगस्य विषये शीघ्रमेव प्रभावि-उपायान् कर्तुम् अपि च निरीक्षणं कर्तुं राज्येभ्यः निर्देशाः प्रदत्ताः। प्रधानमंत्रिणः प्रधान-सचिवः प्रमोद कुमार मिश्रा देशे मंकी पॉक्स इत्यस्य निवारणाय स्वास्थ्योपायानां विषये समीक्षां विहितवान्। प्रधानमंत्री नरेन्द्र मोदी मंकीपॉक्स इत्यस्य स्थितिं ज्ञातुं निरीक्षणं करोति। श्री मिश्रा मन्त्रालय-पक्षतः अमुं रोगमालक्ष्य निरीक्षणं कर्तुं प्रयोगशालानां संवर्धनाय च निर्देशान् प्रदत्तवान्। सम्प्रति निरीक्षणाय द्वात्रिंशत् प्रयोगशाला निर्मिताः सज्जिताः च सन्ति। अस्य रोगस्य उपचारात्मक उपायाः व्यापक स्तरे भवितव्याः। ध्यातव्यमस्ति यत् देशे मंकीपॉक्स इत्यनेन कोपि जनः रोगग्रस्तः नास्ति।

वित्तमन्त्री निर्मला सीतारमणः नवदिल्ल्यां आयोजितायां सभायां सार्वजनिक क्षेत्रस्य वित्तकोषाणां कार्यप्रदर्शनस्य समीक्षां कृतवती

केन्द्रीयवित्तमन्त्री निर्मला सीतारमणः नवदिल्यां आयोजितायां सभायां सार्वजनिक-क्षेत्रस्य वित्तकोषाणां कार्यप्रदर्शनस्य समीक्षां कृतवती। अस्यां सभायां वित्तीय सेवा विभागस्य सचिव डॉ. विवेक-जोशी, सार्वजनिक-क्षेत्रस्य वित्तकोषाणां प्रबन्धन-निदेशकः एवं मुख्य कार्यकारी अधिकारी अथ च अन्ये वरिष्ठ-अधिकारिणः उपस्थिताः आसन्। सत्रे सीतारामन् वर्या निक्षेपवृद्धेः, ऋण-निक्षेप अनुपातस्य, सम्पत्ति-गुणवत्तायाः च समीक्षां कृतवती। अस्मिन् अवसरे वित्तमन्त्री, प्रधानमन्त्री-आवास योजना, प्रधानमन्त्री-सूर्यगृह-योजना, प्रधानमन्त्री-विश्वकर्मा-योजना इत्यादीनां सर्वकारीय- उपक्रमानाम् अन्तर्गतं सार्वजनिक क्षेत्रस्य वित्तकोषाणां कार्य-प्रदर्शनस्य मूल्याङ्कनं अपि कृतवती। अवधेयं यत्- मोदी- सर्वकारस्य तृतीय-कार्यकालस्य वित्तमन्त्रीपद-ग्रहणानन्तरं सीतारामन्-महोदयायाः, एषा प्रथमा वित्तकोष-समीक्षा वर्तते।

सुभाषितम्

जितात्मनः प्रशान्तस्य परमात्मा समाहितः।
शीतोष्णसुखदुःखेषु तथा मानापमानयोः॥

भावार्थः- सर्दी-गर्मी और सुख-दुःखादि में, मान और अपमान में जिसके अन्तःकरण की वृत्तियाँ भलीभाँति शांत हैं, ऐसे स्वाधीन आत्मावाले पुरुष के ज्ञान में सच्चिदानन्द परमात्मा सम्यक् प्रकार से स्थित है अर्थात् उसके ज्ञान में परमात्मा के सिवा अन्य कुछ है ही नहीं।

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

महाराजा बीर-बिक्रम-किशोर-माणिक्य-बहादुर-वर्यस्य जन्म-जयन्त्युत्सवे श्रद्धाकुसुमान् समर्पितवान् प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी

प्रधानमन्त्री श्रीनरेन्द्र मोदी महाराजा बीर-बिक्रम-किशोर-माणिक्य-बहादुर-वर्यस्य जन्म-जयन्त्युत्सवे श्रद्धाकुसुमान् समर्पितवान्। सामाजिक सञ्जालीय-सन्देशे श्रीमोदी त्रिपुरस्य विकासे तस्य अविस्मरणीयं भूमिकां प्रकाशितवान्। श्रीमोदी निर्धनानाम्, दलितानां च सशक्तिकरणाय तस्य योगदानस्य प्रशंसाम् अपि अकरोत्। प्रधानमन्त्रिणा आश्वासनं दत्तं यत् त्रिपुरायाः प्रगतेः कृते महाराजाबीरविक्रमकिशोरस्य दृष्टिम्, पूर्णं कर्तुं सर्वकारः प्रतिबद्धः अस्ति।

डॉ. सुब्रह्मण्यम्-जयशंकरः नवदिल्ल्यां नेपालस्य विदेश-मन्त्रिणा सह परिचर्चां कृतवान्

विदेशमन्त्री डॉ. सुब्रह्मण्यम्-जयशंकरः नवदिल्यां नेपालस्य विदेश-मन्त्रिणा डॉ. आरजू राणा-देउबावर्यया सह परिचर्चां कृतवान्। डॉ. देउबा पंचदिवसीय यात्रार्थं ह्यः नवदिल्ली सम्प्राप्ता। विदेश मंत्रालयेन एकस्मिन् वक्तव्ये प्रतिपादितम् यत् यात्रेयं भारत-नेपालयोः मध्ये उच्चस्तरीयायाः परिचर्चायाः परम्परानुकूला वर्तते। इयं यात्रा उभयोः पक्षयोः द्विपक्षीय-सहयोगस्य प्रगतये समीक्षायै च परिचर्चार्थं अवसर प्रदास्यति। अनया यात्रया उभयोः पक्षयोः सम्बन्धाः सुदृढाः भविष्यन्ति।

HP News: हरित ऊर्जा राज्यस्य मार्गे हिमाचलप्रदेशः

हिमसंस्कृतवार्ताः- शिमला।

हिमाचलप्रदेशः देशस्य प्रथमं हरित ऊर्जाराज्यं भवितुं गच्छति। २०२६ तमस्य वर्षस्य मार्चमासस्य ३१ दिनाङ्कपर्यन्तं राज्यस्य हरित ऊर्जाराज्यरूपेण स्थापनायाः लक्ष्यं प्राप्तुं वर्तमानराज्यसर्वकारः हरित ऊर्जाविकल्पानां समुचितशोषणं सुनिश्चितं कुर्वन् अस्ति। सौर ऊर्जा पर्यावरणस्य अनुकूलः नवीकरणीयः ऊर्जायाः स्रोतः अस्ति। एतेन कार्बन-उत्सर्जनं न्यूनीकर्तुं शक्यते, जीवाश्म-इन्धनस्य उपरि निर्भरतां न्यूनीकर्तुं शक्यते च। सौरशक्तिपरियोजनानां परिपालनं सुलभतया कर्तुं शक्यते, दीर्घायुषः च भवति। एतत् लक्ष्यं प्राप्तुं राज्यसर्वकारः हरित-उद्योगानाम् प्रचारं कुर्वन् अस्ति। सम्प्रति जलवायुपरिवर्तनं विश्वे सर्वाधिकं आह्वानं वर्तते, राज्यसर्वकारश्च हरितपरिकल्पनाद्वारा वैश्विकतापस्य प्रभावं न्यूनीकर्तुं कार्यं कुर्वन् अस्ति। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः अपि सौर-ऊर्जायाः कृते केन्द्रसर्वकारस्य समक्षं हिमाचलस्य हितस्य पक्षम् करोति। स्पीतिक्षेत्रस्य मेगासौरवाटिकायाः केन्द्रात् अपि सः साहाय्यं याचितवान्। सः अवदत् यत् स्पीति इत्यत्र १००० मेगावाट संकरसौर- वायु- विद्युत्- उत्पादनस्य क्षमता अस्ति, यस्य उपयोगः हरित-गलियार-सञ्चारस्य माध्यमेन कर्तुं शक्यते। तत्सह सतलुज-उपत्यकायां सौर- वायु- जलविद्युत्शक्तेः अपारसंभावना वर्तते। परिवहनविभागः राज्यस्य प्रथमः विभागः अस्ति यत्र केवलं विद्युत्वाहनानां उपयोगः क्रियते। मुख्यमन्त्री उपमुख्यमन्त्री च स्वस्य आधिकारिककार्यक्रमाय विद्युत्वाहनेषु यात्रां कुर्वन्ति। राजीवगान्धी स्टार्टअप योजनायाः अन्तर्गतं राज्यसर्वकारः निजीभूमौ १००तः ५०० किलोवाटपर्यन्तं सौरपटलानां स्थापनायै ४५ प्रतिशतं अनुदानं ददाति। राजीवगान्धी स्टार्टअप योजनायाः अन्तर्गत ४० प्रतिशतं अनुदानेन ई-टैक्सी चालयितुं १० सहस्राणि अनुज्ञापत्राणि प्रदत्तानि सन्ति। राज्यं हरित ऊर्जाराज्यं कर्तुं सर्वकारः प्रभावी पदानि गृह्णाति।

विधायकानाम् अश्वव्यापारप्रकरणस्य अन्वेषणम् तीव्रम्

हिमसंस्कृतवार्ताः - शिमला। हिमाचलप्रदेशस्य शिमलापुलिसस्य विशेषानुसन्धानदलेन सद्यः एव आयोजिते राज्यसभानिर्वाचने विधायकानाम् अश्वव्यापारस्य कथितस्य अन्वेषणं तीव्रं कृतम् अस्ति। गुडगांवस्य हेलिकॉप्टरकम्पनीनां विरुद्धं शिमलापुलिसः वैधानिककार्याणि करिष्यति ये पारमतकृत्- विधायकान् हेलिकॉप्टरेण वाहयन्ति। एतदर्थं न्यायालयात् अधिग्रहणपत्रं गृहीत्वा एतेषां हेलीकम्पनीनां कार्यालयेषु अन्वेषणम् कर्तुं पुलिसबलं सज्जम् अस्ति। अद्यैव शिमलापुलिसस्य एसआइटी न्यायालयात् अन्वेषणपत्रं गृहीत्वा गुडगांवनगरे हेलिकॉप्टरकम्पनीनां कार्यालयेषु निरीक्षणं कृतवान् आसीत्। परन्तु गुडगांवपुलिसस्य बाधकत्वेन एस.आइ.टी. अस्य सम्पूर्णस्य घटनायाः प्रतिवेदनं एसआइटी इत्यनेन शिमलान्यायालये प्रवेशितम्। एसआइटी इदानीं हरियाणाप्रदेशस्य गुड़गांवनगरे स्थितानां हेलिकॉप्टरकम्पनीनां विरुद्धं न्यायालयात् अधिग्रहणपत्रं प्राप्तुं सज्जा अस्ति, यस्मिन् तदानीन्तनः षट् पारमतदातारः काङ्ग्रेसविधायकाः त्रयः स्वतन्त्रविधायकाः च उड्डीयन्ते स्म। अधुना एसआइटी त्रयाणां हेलिकॉप्टरकम्पनीनां विरुद्धं न्यायालयात् अधिग्रहणपत्रं प्राप्तुं प्रक्रियां स्वीकरोति। सूचनानुसारं न्यायालयात् अधिग्रहणपत्रं प्राप्यमाणमात्रेण एसआइटी पुनः पूर्णतया सज्जतायाः सह गुडगांवनगरस्य एतेषां कम्पनीनां परिसरे निरीक्षणं करिष्यति। शिमलापुलिसस्य एसआईटी वैधानिकी प्रक्रियां मनसि कृत्वा अस्य प्रकरणस्य अन्वेषणं कुर्वन् अस्ति, आगामिषु दिनेषु च बन्दीग्रहणानां श्रृङ्खलाम् अपि आरब्धुं शक्नोति। उल्लेखनीयं यत् राज्यसभानिर्वाचने तत्कालीनाः षट् काङ्ग्रेसविधायकाः, त्रयः निर्दलीयविधायकाः च भारतीयजनतापक्षस्य प्रत्याशीं मतदानं कृतवन्तः आसन्। अस्य कारणात् विधानसभायां बहुमतं प्राप्य सत्ताधारी काङ्ग्रेसस्य प्रत्याशी अभिषेक मनुसिंघवी निर्वाचने पराजितः अभवत्, राज्यसभासनं भाजपायाम् अगच्छत्। भाजपायाः हर्षमहाजनः राज्यसभा सदस्यः निर्वाचितः। निर्वाचनपरिणामस्य कतिपयेषु दिनेषु अनन्तरं नव पारमतदानविधायकाः (काङ्ग्रेसस्य षट्, त्रयः निर्दलीयाः) भाजपायाः सदस्याः अभवन्। ते हरियाणा-उत्तराखण्डयोः होटलेषु कतिपयदिनानि कठिनसुरक्षायां स्थापिताः आसन्। तेषां होटेलवासस्य व्ययस्य, हेलिकॉप्टरयात्रायाः च एसआइटी अन्वेषणं कुर्वन् अस्ति। तत्कालीन नवविधायकानां मध्ये आशीषशर्मा, सुधीरशर्मा, इन्द्रदत्तलखनपालः च भाजपाटिकटेन विधानसभा उपनिर्वाचनं जित्वा पुनः विधायकाः अभवन्, उपनिर्वाचने षट् पूर्वविधायकाः पराजयस्य सम्मुखीकरणं कर्तुं प्रवृत्ताः आसन्। पारमतदानं कुर्वन्तः विधायकाः एसआईटी इत्यस्य लक्ष्यं भवन्ति। राज्ये राज्यसभासनस्य निर्वाचनं फरवरी-मासस्य २७ दिनाङ्के अभवत्। पारमतदानस्य कारणेन भाजपा एतत् आसनं जितवती अस्ति। काङ्ग्रेसेन निर्वाचने भाजपायां अश्वव्यापारस्य आरोपः कृतः। बालुगंज पुलिसस्थानके 10 मार्च दिनाङ्के आईपीसी इत्यस्य धारा 171 ई तथा 171 सी, 120 बी तथा भ्रष्टाचार-निवारण-अधिनियमस्य धारा 7 तथा 8 अन्तर्गतं काङ्ग्रेस विधायकद्वयेन संजय अवस्थी भुवनेश्वरगौड़ेन च प्रकरणं पञ्जीकृतम्। प्राथमिक्यां भाजपा विधायकः आशीषः शर्मा, पूर्व आईएएस राकेश शर्मा च नामाङ्किताः आसन्। तेषां विरुद्धं आरोपः अस्ति यत् ते सर्वकारस्य पतनार्थं पञ्चतः सप्ततारकहोटेलेषु विधायकानां निवासस्य व्यवस्थां कृतवन्तः। एसआईटी इत्यनेन एतावता हरियाणा- मुख्यमन्त्री मनोहरलालखट्टरस्य प्रचारपरामर्शकः तरुणभण्डारी, चैतन्यशर्मा, आशीषशर्मा, राकेशशर्मा, रविठाकुरः, अस्मिन् प्रकरणे देवेन्द्रकुमारस्य भुट्टोः अतिरिक्तं काङ्ग्रेसविद्रोहिणः पूर्वविधायकाः राजेन्द्रराणा च प्रश्नोत्तरं कृतम् अस्ति, उत्तराखण्डे नेतारः होटेलवासस्य विमानयात्रायाः च लक्षशः व्ययस्य विषये पृच्छा कर्तव्याः सन्ति।

सर्वकारः श्वेतपत्रं निर्गत्य धनस्य लेखानुरूपं कुर्यात्।

हिमसंस्कृतवार्ताः - कार्यालयीयः प्रतिनिधिः। हिमाचले कर्मचारिणां अवशिष्टांशं, महार्घतावृत्तिः (डीए) च लम्बिता अस्ति। यतः १५ अगस्तदिनाङ्के लम्बितवित्तीयदेयताविषये मुख्यमन्त्रीतः कोऽपि प्रमुखा घोषणा न अभवत्, अतः अधुना कर्मचारिणः सर्वकारस्य विरुद्धं स्वरं उत्थापयितुं आरब्धाः। सचिवालयसेवाकर्मचारिसङ्घः अगस्तमासस्य २१ दिनाङ्कात् सर्वकारस्य विरुद्धं मोर्चां उद्घाटयितुं घोषितवान्, यस्य कृते वनविभागकर्मचारिसङ्घः अपि स्वसमर्थनस्य घोषणां कृतवान् अस्ति। एतेन सह साधारणमञ्चः निर्माय सर्वकारस्य विरुद्धं युद्धं कर्तुं अपि उक्तम् अस्ति। शिमलानगरे पत्रकारसम्मेलनं सम्बोधयन् वनविभागस्य कर्मचारीसङ्घस्य अध्यक्षः प्रकाशबादलः अवदत् यत् सर्वकारेण कर्मचारिभ्यः ज्ञापयितव्यं यत् तेभ्यः महार्घतावृत्तिः (डीए) तथा अवशिष्टांशं किमर्थं न दीयते। सर्वकारः श्वेतपत्रं निर्गत्य धनस्य लेखान् ददातु। सर्वकारः कर्मचारिणां नाम्ना ऋणं गृह्णाति, परन्तु कर्मचारिणां लम्बितवित्तीयदायित्वं न दीयते। किन्तु धनं कुत्र गच्छति ? अनुभागबजटविधेयकं पारितं न भवति। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः मेलितुं समयं न ददाति, एतादृशी परिस्थितौ कर्मचारिणः स्वसमस्यां कुत्र स्थापयिष्यन्ति। कर्मचारिणः आन्दोलनस्य मार्गं स्वीकर्तुं बाध्यन्ते। नवीननियुक्तयः न भवन्ति, सेवानिवृत्तानां जनानां पुनः नियुक्तिः क्रियते। ग्रीष्मकाले वनविभागस्य महती हानिः अभवत्, सम्पूर्णानि वनानि नष्टानि च अभवन् । वनविभागस्य प्रायः ३०० वनरक्षकाः क्षेत्रकार्यं त्यक्त्वा कार्यालयेषु लिपिकरूपेण कार्यं कुर्वन्ति। तथैव कार्यालयेषु अपि प्रायः १५० क्षेत्र-अधिकारिणः नियुक्ताः आसन्, यद्यपि तेषां कार्यं क्षेत्रे एव अस्ति । सर्वकारेण क्षेत्रकर्मचारिणः कार्यालयात् निष्कास्य क्षेत्रे प्रेषयेत्। अस्य कारणात् केचन वनरक्षकाः प्रत्येकं द्वौ त्रीणि निरीक्षणक्षेत्रे स्थापितानि सन्ति, येन ते मानसिक-अवसादस्य सम्मुखीकरणं कुर्वन्ति । होशियारसिंहहत्या इत्यादयः प्रकरणाः प्रकाशं गच्छन्ति। रिक्तपदानि पूरयितुं सर्वकारेण कार्यं कर्तव्यं न तु कर्मचारिणः आन्दोलनार्थं बाध्यं कुर्वन्तु।

HP Weather : आगामिषु १२ होरासु हिमाचले संकटः वर्धते! अत्यधिकवृष्टेः नारङ्गवर्णीया सचेतना

हिमसंस्कृतवार्ताः - शिमला। हिमाचलप्रदेशे आगामिनि १२ होराः सामान्यजनानाम् समस्याः वर्धयितुं शक्नुवन्ति। ऋतुविज्ञानकेन्द्रं शिमला हिमाचलप्रदेशस्य १० जनपदेषु वर्षायाः नारङ्गवर्णीयसचेतना प्रसारितवान् अस्ति। ऋतुविज्ञानकेन्द्रशिमला-अनुसारं आगामिषु १२ होरासु बिलासपुर-चम्बा-हमीरपुर-काङ्गड़ा-कुल्लू-मण्डी-शिमला-सिरमौर-सोलन-ऊना-जनपदेषु अनेकेषु स्थानेषु एकस्मिन् वा द्वयोः स्थानेषु सामान्या-मध्यम-वृष्टिः, विद्युत्-गर्जन-प्रचण्डवृष्टिः च भविष्यति। प्रचण्डवृष्टौ पर्वतेषु भूस्खलनस्य सम्भावना अपि वर्धते । एतदतिरिक्तं प्रचण्डवृष्ट्या नद्यः, नालिकानां च जलस्तरः अपि वर्धते । एतादृशी परिस्थितौ राज्यसर्वकारेण सह स्थानीयप्रशासनेन जनान् सावधानतां स्वीकुर्वन्तु इति आह्वानं कृतम् अस्ति। प्रचण्डवृष्टौ मेघविस्फोटस्य, आकस्मिकजलप्रलयस्य च सम्भावना अपि भवति । प्रशासनेन जनान् अनावश्यकयात्रा न कर्तुं अपि आह। एतदतिरिक्तं समये समये निर्गतपरामर्शपत्रेषु दृष्टिः स्थापयितुं निर्देशाः अपि दत्ताः सन्ति।

जनाः सावधानीं स्वीकुर्वन्तु इति आह्वानं कृतम्

वर्षाकारणात् १४६ मार्गाः निरुद्धाः

हिमाचलप्रदेशे वर्षाकारणात् १४६ मार्गाः निरुद्धाः सन्ति । शिमलामण्डले अधिकतमं ४८, मण्डीमण्डले ४३ मार्गाः निरुद्धाः सन्ति । एतदतिरिक्तं ३०१ स्थानेषु विद्युत्सेवा अपि बाधिता अस्ति, २० स्थानेषु जलसेवापूर्तिः अपि प्रभाविता अभवत् । ऋतुविज्ञानकेन्द्रस्य शिमला इत्यस्य पूर्वानुमानस्य अनुसारं राज्ये अगस्तमासस्य २२ दिनाङ्कात् परं वातावरणं स्वच्छं भवितुम् अर्हति।

केसीई संस्थायाः स्वामी विवेकानन्दः कनिष्ठः महाविद्यालये श्री.आद्यः

शंकराचार्यः संस्कृत - स्तोत्र- पाठ प्रतियोगिता

हिमसंस्कृतवार्ताः 20 अगस्त जलगांव। : खानदेशः कालेज-एज्युकेशन सोसायटी द्वारा संचालितः स्वामी विवेकानंदः जूनियरः कॉलेजः एम.जे.(स्वायत्त) महाविद्यालयद्वारा जलगांवमहानगरे शालेयस्तरीय छात्राणां कृते केसीई संस्थायाः अध्यक्षः प्रज्ञावंतः आदरणीय श्री. नन्दकुमारबेण्डाले महोदयस्य परिकल्पितश्रावणपूर्णिमायाः शुभदिने सर्वत्र आचरितस्य विश्वसंस्कृतदिवसस्य अवसरे गतशनिवासरे श्री.आद्यशंकराचार्यसंस्कृतस्तोत्रपाठप्रतियोगिता आयोजिता। उक्तप्रतियोगितायां नगरस्य २२ विद्यालयेभ्यः ८ वी, ९ वी, १० वी कक्षायाः ४९५ छात्राः भागं गृहीतवन्तः। प्रातः सत्रे प्रतियोगितायाः उद्घाटनं के.सी.ई. संस्थायाः संयुक्त-सचिवः वाक्कीलः प्रवीणचंद्रः जंगले महोदयेन कृतम् । कार्यक्रमस्य अध्यक्षता प्राचार्यः डॉ एस. एन. भारम्बे महोदयेन विभूषितम् । मा. जङ्गले उक्तवान् यत् संस्कृतभाषायाः प्रचाराय, प्रसाराय, विकासाय च एतादृशाः स्पर्धाः सर्वथा आवश्यकाः। अन्नसाहेब डॉ.जी.डी. बेण्डाले फाउण्डेशनस्य पक्षतः माध्यमिकविद्यालयस्य छात्राणां कृते नगरस्तरीयगीतापाठप्रतियोगिता आयोजिता इति प्रतिपादितवान्। श्रीमती एस.एल. चौधरी विद्यालयः/ प्रथम : शानबागः विद्यालयं द्वितीयं स्थानं च नन्दिनीबाई बालिकाविद्यालयं तृतीयं स्थानं प्राप्तम्, ए.डब्ल्यू.अत्रे आङ्ग्ल माध्यम विद्यालयं तथा ओरियन सी.बी.एस.ई. विद्यालयः प्रोत्साहनपुरस्कारं प्राप्तवान् । ९ वी समूहात् ओरियन सी.बी.एस.ई . विद्यालयः प्रथमः, पी.एन.लुंकड द्वितीयः, न्यू आङ्ग्ल माध्यम विद्यालय तृतीयः, नन्दिनीबाई बालिका विद्यालयः तथा ए.वी.अत्रे आङ्ग्ल माध्यमः विद्यालयेन प्रोत्साहन पुरस्कारं संप्राप्तः। कक्षा 10 तः ब.गो. शानबागः विद्यालयः प्रथमः, ओरियन सीबीएसई द्वितीयः, पी. एन.लुंकड तृतीयः सु. ज वाणी भागीरथः विद्यालयः, तथा नन्दिनीबाई बालिका विद्यालयः प्रोत्साहन - पुरस्कारं प्राप्तः । पुरस्कार- वितरण- कार्यक्रमस्य मुख्यातिथिःसुप्रसिद्धःआयुर्वेदाचार्यः डॉ. केतकी कुलकर्णी इत्यस्य तत्वाधानेन उक्तप्रतियोगितानां प्रथमपुरस्कारः ७०१ ₹, द्वितीयपुरस्कारः ५०१ ₹, तृतीयपुरस्कारः ₹३०१, तथा च प्रोत्साहनसङ्ख्यायाः कृते ₹२०१-रूप्यकाणां पुरस्कारं च विस्तृतं प्रमाणपत्रं च प्रदत्तम्। भागं गृहीतवन्तः सर्वेभ्यः प्रतियोगिभ्यः प्रमाणपत्राणि प्रदत्तानि। प्रो डॉ. भाग्यश्री भालवतकर, प्रो.डॉ अखिलेश शर्मा, प्रो.कपिल शिंगाने, प्रा.मयुरी हरिमकर, प्रा.प्रीति शुक्ला,प्रा.सुप्रिया देशपाण्डे महोदयैः प्रतियोगितायाः परीक्षणं कृतवन्तः । कार्यक्रमस्य अध्यक्षता उपप्रधानाध्यापिका श्रीमती करूणा सपकाले महोदया अस्मिन् अवसरे पर्यवेक्षकः प्रो. ठाकरे महोदयः , संयोजकः प्रा. स्वाती बऱ्हाटे तथा प्रा. उमेशः पाटिल, संस्कृत शिक्षकः प्रा. अर्जुन शास्त्री आदयः उपस्थिताः आसन् । कार्यक्रमस्य सूत्रसंचालनं प्रा. . गणेशः सूर्यवंशी प्रा. संध्या महाजन एवं धन्यवाद प्रा. .आर. बी ठाकरे महोदयः कृतम्। पुरस्कारपाठं प्रा.श्रीमती. छाया चौधरी महोदयया कृता।* कनिष्ठः महाविद्यालयस्य सर्वे अध्यापकाः कर्मचारीगणः च कार्यक्रम की सफलतायै बहु परिश्रमं कृतवन्तश्च ।

नेपालदेशे सप्तमः विश्वसंस्कृत-दिवसः भव्यतया आचरितः

हिमसंस्कृतवार्ताः 20 अगस्त - जगदीश डाभी । जरोकिलोमहाअभियानेन पञ्चसप्तत्युत्तरद्विसहस्रतमात् वैक्रमाब्दात् अधुनापर्यन्तं नेपालदेशे अन्येषु देशेषु च प्रतिवर्षं तिथ्यनुसारं श्रावणीपूर्णिमायां ऋषितर्पण्यां वा विश्वसंस्कृतदिवसः सोत्साहं समायोज्यमानं वर्तत इति तु विदितचरा एव भवन्तः । अस्यैव विश्वसंस्कृतदिवसस्य प्राप्ते अस्मिन् सप्तमसंस्करणे अस्य परिचयः, उपादेयत्वं, व्याप्तिर्वा परिमाणतः चतुर्दिक्षु प्रसृता एव अस्तीति विषये वयं सामोदं गौरवान्विताः स्मः । विश्व संस्कृतदिवसस्तु साधनमेव । वस्तुतः अस्य साध्यमुद्देश्यं वा संस्कृतभाषायाः संरक्षणम्, संवर्धनमेवेति सर्वथा अवगन्तव्यं भवति । संस्कृतभाषायां निहितां ज्ञानसम्पदां प्रति विश्वसमुदायस्य ध्यानम् आकृष्टं भवतु । अस्याः भाषयाः विकासाय वैश्विकरूपेण सहकार्याभिवृद्धये यं सङ्कल्पं वयं गृहीतवन्तः तत्प्राप्तये विश्वसंस्कृतदिवससन्दर्भःउपायत्वेन महान् प्रभावशाली भविष्यतीति मे विश्वासः । संस्कृतस्य प्रवर्धनाय एतावद् एव न अलम् । एतदुपरि अपि संस्कृतपक्षधराः स्वकीययोग्यतानुसारं संस्कृतस्य उत्थानाय स्वीयं स्वीयं दायित्वं पूरयन्ति चेत् अवश्यमपि साध्यं लभामहे । इदानीं नेपालभारतयोः एव न, अपि तु विश्वस्य संस्कृतभाषां प्रति अभिरुचिः वर्धमाना अस्ति । सार्वजनिकसंकथनक्षेत्रे अपि संस्कृतं प्रति बद्धादराः जनाः दृश्यमानाः सन्ति । संस्कृतस्य पुनरुत्थानेन एवं वैश्विकमूलप्रवाहीकरणमाध्यमेन च सकलमानवानां समाजस्य च हितमेव निहितमस्तीति दृढं विश्वसिमः । विश्वसंस्कृतदिवसम् उद्दिश्य अस्माभिः संस्कृतस्य प्रवर्धने महत्योगदानं दत्तवद्भ्यः विद्वद्भ्यः सम्मानमपि क्रियमाणं वर्तते । एतावता कालेन प्राध्यापकः डा. दीर्घराज घिमिरे, आचार्य पूर्णचन्द्र उपाध्याय ढुङ्गेलः एवम् प्रा. मुकुन्दशरणउपाध्यायेभ्यःसंस्कृतसम्मानेन सभाजनस्य अवसरः तत्सौभाग्यं वा अस्माभिः लब्धम् । एवमेव आरुणिसंस्कृतशोधवृत्तेः प्रदानं एतावता कालेन मेधाविने युवद्वयाय अस्माभिः विहितम् । उप–प्रा. रोहिणीराज तिमिल्सिनामहाभागेन तथा उप–प्रा. गोविन्दघिमिरे (आकाश नीलम्) महाभागेन च उपर्युक्तां शोधवृत्तिं लब्ध्वा तदनुबन्धेन एकैकं पुस्तकं संस्कृतभाषया अनूद्य सम्पाद्य च महत्कार्यं विहितमासीत् । अनया संस्थया एव ते पुस्तके प्राकाश्यमानीते स्तः । राज्यराष्ट्रम् स्थितिगत्यात्मकप्रगतिवादः इति शीर्षकयुते उभे पुस्तके वैदिकदृष्ट्या राजनैतिकदृष्ट्या च सामाजिकसिद्धान्तस्य आधुनिकसन्दर्भे सिद्धान्तभूते वर्तेते इति विज्ञाः जानन्त्येव । विश्वसंस्कृतदिवससमारोहस्य आयोजनक्रमे जरोकिलो महाअभियानस्य आह्वानं स्वीकृत्य सहकार्यं विहितेभ्यः विश्वविद्यालयेभ्यः संस्कृतसंबद्धाभ्यः संस्थाभ्यः एतदतिरिक्ततया संस्थागतरूपेण वैयक्तिकरूपेण समर्थनकर्तृभ्यश्च सर्वेभ्यः जनेभ्यः अहं हार्दं कार्तज्ञभावं व्यक्तीकरोमि । अद्य इह काष्ठमण्डपे आयोजिते समारोहे एवमेव विश्वस्य अनेकेषु देशेषु च आयोजिते कार्यक्रमे सोत्साहं भागं स्वीकृतवद्भ्यः महानुभावेभ्यः साधुवादान् अर्पयामि । आगामिनिषु वर्षेषु विश्वसंस्कृतदिवसस्य माध्यमेन संस्कृतभाषायाः प्रवर्धनकार्यस्य उत्तरोत्तरा अभिवृद्धिः अवश्यं भवेत् इति विश्वसन् मदीयं मन्तव्यम् अत्रैव विरमामि । **। । भवतु सर्वमङ्गलम् । ।**

निर्मलमणि अधिकारी विश्वसंस्कृतदिवसस्य संकल्पकर्ता ।

रङ्गसविद्यालये संस्कृतदिवसः उत्साहेन आचरितः

श्रावणमासस्य पूर्णिमावसरे रक्षाबन्धनदिवसोपलक्ष्ये च “संस्कृतदिवसः” हमीरपुर जनपदस्य रङ्गस नामाख्ये राजकीय वरिष्ठ माध्यमिक विद्यालये अत्युत्साहेन आचरितः। यथा सर्वे जानन्ति यत् १६ अगस्ततः २२ अगस्तपर्यन्तं संस्कृतसप्ताहः आचर्यते एव ,तस्मिन्नेव क्रमे अस्मिन् अवसरे विद्यालये विविधाः कार्यक्रमाः आयोजिताः

। संस्कृतदिवसस्योपलक्ष्ये सर्वप्रथमं विद्यालयस्य छात्राः प्रातःकाले सर्वान् शिक्षकान् संस्कृतभाषायां अभिवादनं कृतवन्तः तथा च प्रार्थनासभायाः सर्वे कार्यक्रमाः प्रार्थना च संस्कृतभाषायामेव आचरिताः , ध्यातव्यमस्ति यत् एते प्रार्थनासभायाः कार्यक्रमाः 16 दिनाङ्कतः संस्कृतभाषायामेव प्रचलन्ति एव । प्रार्थनासभायां संस्कृताध्यापकेन दिलीपशास्त्रिणा छात्राणां समक्षं संस्कृतभाषायाः महत्त्वविषये समाजे तस्य उपयोगितायाः च विषये सम्बोधितम् । अन्ते प्रधानाचार्य नरेश ठाकुरः संस्कृतदिवसविषये निजसम्बोधने उक्तवान् यत् भारतस्य द्वौ गौरवौ सम्पूर्णे विश्वे प्रसिद्धौ स्तः , एकः संस्कृतभाषा अपरः भारतदेशस्य संस्कृतिश्च । प्रधानाचार्येणोक्तम् यत् संस्कृतभाषायाः माहात्म्यस्य, तस्याः उत्तमज्ञानभण्डारस्य रक्षणाय , विकासाय, प्रचाराय च अस्माभिः सर्वैः योगदानं दातव्यं भविष्यति । आदिवसे संस्कृतदिवस इत्यस्मिन् विषये सर्वे छात्राः नारालेखनम्,श्लोकगायनं, गीतिकागायनं, प्रश्नोत्तरं, संस्कृतचित्रकला च उत्साहेन भागं गृहीतवन्तः। उल्लेखनीयमस्ति यत् 16 अगस्ततः संस्कृतसप्ताहः सम्पूर्णे विश्वे आचर्यते यः 22 अगस्तपर्यन्तं चलिष्यति । अस्मिन् काले राज्यस्य सर्वेषु सर्वकारीयेषु संस्कृतस्य लोकप्रियतां वर्धयितुं च प्रयत्नाः कारयिष्यन्ति ।

संस्कृतविद्यास्थानानि-१४

सामवेदसंहिता

सा चामश्चेति तत्साम्नः सामत्वम्। (बृह.उप.) अस्यां व्याख्यायां सा इति ऋचः पर्यायः। अमशब्दः गायनार्थः। अतः ऋचां गायनं सामशब्देन निर्दिश्यते। अतः *गीतिषु सामाख्या* इति जैमिनिः। उद्गातृनामकः ऋत्विक् यज्ञे एतासां ऋचां गायनं करोति इत्यतः सामवेदः उद्गातृवेदः इत्यपि कथ्यते।

सामवेदे आहत्य १८७५ मन्त्राः सन्ति। तेषु १७७१ मन्त्राः ऋग्वेदात् एव स्वीकृताः। एतेष्वपि २६७ मन्त्राः द्विरुक्ताः सन्ति। सामवेदे केवलं १०४ मन्त्राः नूतनाः सन्ति। तेष्वपि ५ द्विरुक्ताः। अतः सामवेदस्य स्वकीयमन्त्राणां संख्या केवलं ९९ भवति। शतपथानुसारं सामवेदस्य अक्षरसङ्ख्या १,४४,००० इति।

एते मन्त्राः भागद्वये विभक्ताः – *पूर्वार्चिकम्* तथा *उत्तरार्चिकम्।* अर्चिकं नाम ऋचां समूहः। पूर्वार्चिके ४ काण्डानि तथा ६ अध्यायाः तथा ६५० मन्त्राः सन्ति। उत्तरार्चिके ९ प्रपाठकाः, २१ अध्यायाः तथा १२२५ मन्त्राः सन्ति।

ऋचः गायनानुकूलाः भवेयुः एतदर्थं ऋक्षु कानिचन परिवर्तनानि क्रियन्ते। एतानि परिवर्तनानि विकाराः इति नाम्ना ज्ञायन्ते। एतादृशाः अष्ट विकाराः सन्ति। ते एवम्—

सामवेदमन्त्राणां गायनविषयकं संज्ञाकरणं चतुर्विधम्।

√ ग्रामगानम् –सर्वेषां पुरतः ग्रामे क्रियमाणं गायनम्। एतस्य नियमाः सरलाः।

√ अरण्यगानम् /रहस्यगानम्–अरण्यसदृशे निर्जनस्थले चिन्तनसहितं गानम्। एतस्य नियमाः कठिनाः सङ्कीर्णाः च।

√ ऊहगानम् – अत्र सामवेदपरम्पराम् अनुसृत्य गायकः स्वेच्छया गायनप्रक्रियायां किञ्चित् परिवर्तनं कर्तुं शक्नोति।

√ ऊह्यगानम् – एताः उहगानार्थम् उपयुज्यमानाः विशिष्टाः ऋचः यत्र स्वचिह्नानि न्यूनमात्रया एव सन्ति। अतः एतासां गायनं कथं करणीयं तद्रायकेन ऊह्यं भवति। अथवा कदाचित् सम्पूर्णः सामवेदः एव एतेन शब्देन निर्दिश्यते। सामवेदस्य गभीरः आशयः ज्ञातुं न सुलभः। अतः सः श्रवणमननादिभिः ऊह्यः भवति।

विकारनाम	स्वरूपम्
विकारः	वर्णपरिवर्तनम्
विश्लेषः	सन्धिविच्छेदः
विकर्षणम्	उच्चारणस्य दीर्घत्वम्
अभ्यासः	पुनरुच्चारणम्
विरामः	उच्चारणे स्थगनम्
स्तोभः	उ हावु हा एवं निरर्थकवर्णानाम् उच्चारणम्
आगमः	अधिकवर्णस्य प्रयोगः
लोपः	वर्णोच्चारणस्य अभावः

सामवेदे एतेषां अन्यपारिभाषिकशब्दानाम् उपयोगः भवति।

१) शस्त्रम्– अप्रगीतमन्त्रसाध्या स्तुतिः शस्त्रम्। गायनम् अकृत्वा मन्त्रैः कृता देवतास्तुतिः।

२) स्तोत्रम्– प्रगीतमन्त्रसाध्या स्तुतिः स्तोत्रम्।

३) स्तोम– आवृत्तियुक्तं यत्साम स्तोम इत्यभिधीयते। एकदैवतपरकाणां तिसृणां ऋचां समूहः तृचः इति कथ्यते। तृचस्य आवृतियुक्तं गानं स्तोमसंज्ञकम्।

४) विष्टुतिः –त्रिवृत्स्तोमस्य मन्त्राणां क्रमपरिवर्तनप्रकारः विष्टुतिः इति कथ्यते।

भारतीयसङ्गीतस्य मूलं सामवेदः अस्तीति विद्वांसः मन्यन्ते। ऋग्वेदे ये उदात्तस्वरितानुदात्ताः स्वराः ते सामवेदे क्रमशः १,२,३ सङ्ख्याभिः दर्श्यन्ते। एतेषामेव भेदात् सङ्गीतस्य सप्तस्वराणामुत्पत्तिः भवति।

उदात्ते निषादगान्धारावनुदात्त ऋषभधैवतौ।
स्वरितप्रभवा ह्येते षड्जमध्यमपञ्चमाः।।

बहूनां मन्त्राणां गायने पञ्चानामेव स्वराणां प्रयोगः भवति। क्वचिदेव षट् वा सप्त स्वरैः सामगायनं भवति।

सामवेदस्य एकसहस्रं शाखाः आसन्। सम्प्रति केवलं कौथुमी, राणायनीया, जैमिनीया एतत् शाखात्रयम् उपलब्धम्।

✍श्री अभिजित् तोडकरः।

पहाड़ी गल्लां

दो चिड़ियाँ

इक्की डाला पर बैठिरी थी दो चिड़ियाँ
अपूं चियें लगिरी थी गलाणे
अपने दिला रियाँ गल्लां
इक्की दूजे जो लगिरी थियाँ सुनाणे

इक्क बोली पहले बड़ा अच्छा हुँदा था माहणु
ईंट गारे कने कच्चे मिट्टिया रे हुंदे थे मकान
कितेखा भी करांचियाँ पर बणाईंदा था अलाह
बच्चेयाँ कने असांरी बी बचिरी रहन्दी थी जान

हर कच्चे मकानां च रखदे थे रोशनदान
मेरे बच्चेयाँ जो बी कोई नी करदा था परेशान
दिनां च कई कई बार अऊँ औंदी थी अंदर बाहर
कदी नी पुजाया तिने मिन्जों नुकसान

दूजी बोली बदल्या ज़माना हुण पक्के हुई गए मकान
दिने दपहरेयाँ बालिरि लोय कोई नी रखदा हुण रोशनदान
अऊँ जे अलाह बनाणे लगूँ इक कख बी पई जाओ थल्ले
तां बड़े मुश्किल हुई जाएं बचाणे प्राण

माहणु अलाह बी तोड़ी देंदे अंडे बी पन्नी जांदा
न कोई दाणा देंदा न कोई पाणी पियांदा
मोबाइला रे टाबर लाई ते जगह जगह
इन्हांरिया किरणा ते मेरा अंग अंग जली जांदा

अपने आपा जो माहणुये ते कियाँ बचाऊँ
अपना अलाह हउँ किती बणाऊं
अपने दुख तेरे लावा किसजो सुणाऊं
काव कने बाज रखदे नज़र पई कालीह जे खाऊँ

रवींद्र कुमार शर्मा घुमारवीं
जिला बिलासपुर हि प्र

संस्कृतदिवसस्योपलक्ष्ये विद्यालयेषु संस्कृतगतिविधयः

राजकीयकन्यावरिष्ठमाध्यमिकविद्यालयः, नादौनम्, हि.प्र.